

Doç. Dr. Muhammed SULU

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Anonim Ortaklık Organlarının Kilitlenmesine İlişkin Sözleşmesel Düzen

**-Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Bağlamında
Bir İnceleme-**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ Prof. Dr. Mehmet Helvacı	VIII
ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR.....	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ANONİM ORTAKLIK ORGANLARI İLE İLGİLİ TEMEL MESELELER

1. Genel Olarak Tüzel Kişilerde Organ Kavramı.....	7
1.1. Organ Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Mukayeseli Hukukta Organ Kavramı.....	7
1.1.1. Roma ve Cermen Hukuklarında.....	8
1.1.2. Türk Hukukunda	9
1.1.3. Mukayeseli Hukukta	11
1.1.4. Tüzel Kişilerde Organın Tanımı	15
1.2. Organ Sifatının Tespitinde Başvurulacak Kriterler	16
1.2.1. Şekli (Biçimsel) Kriter	17
1.2.2. Maddi (Fiili/Olgusal) Kriter.....	18
1.3. Organın Benzer Kavramlardan Farkları.....	21
1.3.1. Organın Temsilciden Farkı	22
1.3.2. Organın Çalışandan Farkı	24
1.3.3. Organın Yardımcı Kişiden Farkı	25
2. Anonim Ortaklıklarda Organ Kavramı.....	26
2.1. Zorunlu Organlar	26

2.1.1. İrade Makamı: Genel Kurul (TTK m. 407 vd.)	27
2.1.2. İcra Makamı: Yönetim Kurulu (TTK m. 359 vd.)	30
2.1.2.1. Tasfiye Sürecinde İcra Makamı	35
2.1.2.2. İcra Makamında Kayyımın Bulunması	36
2.2. İhtiyari Organlar	37
2.3. Fiili (Olgu/de facto) Organlar	39
2.4. Anonim Ortaklık Organları Bakımından Ara Sonuç	45
3. Organların İradesi Olarak Karar	46
3.1. Hukuki Niteliği	48
3.2. Türleri	49
3.3. Geçerlilikleri Bağlamında Kilitlenmeye Olan Etkileri	51

İKİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIK ORGANLARININ İŞLEVSİZLİĞİ

1. İşlevsizliğin Daha Sık Görüldüğü Durumlar	55
1.1. Sermayenin %50-50 Paylaşıldığı Anonim Ortaklıklar	56
1.2. Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler	58
1.3. Aile Ortaklıkları	60
1.4. Şirketler Topluluğu	62
1.5. Müşterek İmza Yetkisinin Bulunduğu Anonim Ortaklıklar	63
2. İşlevsizliğin Tespit Edilmesinde Başvurulacak Kriterler	65
2.1. Kilitlenme Şüphesinin, Zorunlu Yönetim İşlerinden Sayılan Bir Konuda Ortaya Çıkması	67
2.2. Kilitlenme Tespitini Kolaylaştıran Bir Olgu Olarak Somut Olayda Kapalı Tip/Küçük Ölçekli Anonim Ortaklığın Bulunması	68
2.3. Dürüstlük Kuralına Aykırı Olarak Kilitlenme İddiasının İleri Sürülme(me)si	69
2.4. Şirketin Pay Sahipleri/Yöneticileri Arasındaki Şahsi Güvensizlik ve Antipatinin Ölçüsü ile Kapsamı	70

2.5. Pay Sahipleri Sözleşmesinde Öngörülen Şartın Gerçekleşmesi	72
2.6. İşlevsizliğin Tespitinde Başvurulan Kriterlere İlişkin Ara Değerlendirme	73
3. Karşılaştırmalı Hukukta Organ Kilitlenmesi Halleri.....	75
3.1. Anglosakson Hukukunda	75
3.1.1. Konuya İlişkin Kanuni Düzenlemeler	76
3.1.2. Konuya İlişkin Temel Yargı Kararları.....	81
3.1.3. Anglosakson Hukuku Bakımından Ara Sonuç	85
3.2. Kıta Avrupası Hukukunda	88
3.2.1. Konuya İlişkin Kanuni Düzenlemeler	88
3.2.2. Konuya İlişkin Temel Yargı Kararları.....	91
3.2.3. Kıta Avrupası Hukuku Bakımından Ara Sonuç	93
4. Genel Kurulun Kilitlenmesi	95
4.1. Genel Kurul Toplantı ve Karar Nisapları.....	95
4.2. Genel Kurulun Toplan(a)maması.....	99
4.3. Genel Kuruldaki Kilitlenme Bağlamında Pay Sahiplerinin Özen ve Sadakat Yükümlülüğü (?) ile Affectio Societatis Meselelerine Bakış	100
4.4. Genel Kurul Toplantısının Azınlık Tarafından Ertelemesinin Kilitlenme ile Olan İlişkisi	106
4.5. Genel Kurula Devredilen Görev ve Yetkiler Kapsamındaki Kararlardan Doğan Kilitlenme Halleri.....	109
5. Yönetim Kurulunun Kilitlenmesi.....	112
5.1. Yönetim Kurulu Toplantı ve Karar Nisapları.....	113
5.2. Yönetim Kurulunun Toplan(a)maması	115
5.3. Yönetim Kurulundaki Kilitlenme Bağlamında Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen ve Bağlılık Yükümlülüğü Meselesine Bakış.....	116
5.4. Yönetim Kuruluna Devredilen Görev ve Yetkiler Kapsamındaki Kararlardan Doğan Kilitlenme Halleri	121
6. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Özel Sonuçları Olan Kilitlenmeler	121
6.1. Organsızlık Nedeniyle Feshe Sebepiyet Veren Kilitlenmeler.....	122

6.1.1. TTK m. 530'un Genel Kurulun Kilitlenmesi Bağlamında Değerlendirilmesi.....	124
6.1.2. TTK m. 530'un Yönetim Kurulunun Kilitlenmesi Bağlamında Değerlendirilmesi.....	126
6.2. Haklı Nedenle Feshe Sebebiyet veren Kilitlenmeler.....	128
6.3. Yönetim Kayyımı Atanmasına Sebebiyet veren Kilitlenmeler.....	136
7. Kilitlenme Hâlinin Doğurabileceği Diğer Olası Hukuki Sonuçlar.....	140
7.1. Halka Açık Ortaklıklarda Sermaye Piyasası Kurulu'nun Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi Atama Yetkisi	140
7.2. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Pay Sahipleri Bakımından Hukuki Sorumluluğun Doğması.....	142
7.3. Kilitlenme Hâline Bağlı Öngörülen Sözleşmesel Düzenlemelerin Uygulanması	144

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIK ORGANLARINDAKİ KİLİTLENMENİN ÖNLENMESİ VE SONA ERDİRİLMESİ

1. Anonim Ortaklıklar Hukukundaki Sözleşmelere ve Bunların Kurduğu İlişkilere Genel Bakış.....	147
1.1. Kilitlenmeye Etkisi Olabilecek Sözleşme Türleri	149
1.1.1. Esas Sözleşme	149
1.1.1.1. Tek Pay Sahipli Ortaklıklarda Esas Sözleşme.....	151
1.1.1.2. Anonim Ortaklıklardaki Emredici Hükümler İlkesinin Değerlendirilmesi	153
1.1.1.3. Teleolojik (Amaçsal) Yorum Yöntemi ile Bu İlkenin Aşılıp Aşılmayacağı.....	156
1.1.1.4. TTK m. 340'taki Emredici Hükümler İlkesinin Yerindeligi.....	159
1.1.2. Pay Sahipleri Sözleşmesi.....	164
1.1.3. Aile Anayasası.....	165

1.1.4. Hakimiyet ve Yönetim Sözleşmeleri	169
1.2. Kilitlenmeye Doğrudan Etkisi Olmayan Sözleşmeler	172
1.3. Anonim Ortaklık İç Yönergeleri (Yönetmelikleri)	173
1.3.1. Yönetim Kurulu Teşkilat Yönergesi (Yönetmeliği).....	176
1.3.2. Genel Kurul İç Yönergesi (Yönetmeliği)	178
2. Anonim Ortaklıklar Hukuku Özelinde Sözleşmelerin Yorumu.....	180
2.1. Genel Olarak Yorum	180
2.2. Yorumu Temel Teşkil Eden Zaman Dilimi.....	183
2.3. Sözleşmenin Yorumunda Başvurulacak Temel İlke ve Metotlar ..	183
2.3.1. Lafzî (Sözel/Literal/Metinsel/Deyimsel) Yorum	185
2.3.2. Tarihsel (Niyetsel) Yorum	186
2.3.3. Sistematik (Mantıksal) Yorum.....	187
2.3.4. Amaçsal (Teleolojik/Gai) Yorum	188
2.4. Yorum İlke ve Metotları Bakımından Paradigma Değişikliği İhtiyacı.....	190
3. Genel Olarak Esas Sözleşme	191
3.1. Esas Sözleşmenin İşlevleri	193
3.1.1. Anonim Ortaklığın “Kurulması”	193
3.1.2. Anonim Ortaklığın “Tanıtılması”	194
3.1.3. Anonim Ortaklığın “Korunması”	194
3.1.4. Anonim Ortaklığın “Kişiselleştirilmesi”(?).....	195
3.2. Kilitlenmenin Çözümüne İlişkin Esas Sözleşmede Öngörülebilecek Düzenlemeler	196
3.2.1. Esas Sözleşmesel Bağlamın Kilitlenmeye Etkileri.....	197
3.2.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sayıları ve İmza Yetkililerinin Kilitlenmeye Etkileri.....	199
3.2.3. Belirli Grupların Yönetim Kurulunda Temsil Edilmesinin Kilitlenmeye Etkileri	201
3.2.4. Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Bazı Niteliklerin Öngörülmesinin Kilitlenmeye Etkileri.....	204
3.2.5. Genel Kuruldaki Oy Haklarının Kilitlenmeye Etkileri	207

3.2.6. Zorunlu Organların Toplantı ve Karar Yeter Sayılarının Ağırlaştırılmasının Kilitlenmeye Etkileri	209
3.2.7. Anonim Ortaklıktaki Komite ve Komisyonların Kilitlenmeye Etkileri	213
3.2.8. Esas Sözleşmede Kilitlenmenin Fesih Sebebi Olarak Düzenlenmesinin Kilitlenmeye Etkileri.....	216
4. Genel Olarak Pay Sahipleri Sözleşmeleri.....	217
4.1. Pay Sahipleri Sözleşmesinin İşlevleri.....	218
4.1.1. Anonim Ortaklığın “Şekillendirilmesi”	218
4.1.2. Anonim Ortaklığın “Kişiselleştirilmesi”	219
4.1.3. Anonim Ortaklıktaki Menfaatlerin Dengelenmesi	219
4.1.4. Anonim Ortaklıktaki Pay Sahipliği Yapısının Korunması ..	221
4.2. Esas Sözleşme ile Pay Sahipleri Sözleşmesi Arasındaki İlişki	222
4.3. Kilitlenmenin Çözümüne İlişkin Pay Sahipleri Sözleşmesinde Öngörülebilecek Düzenlemeler	227
4.3.1. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm ve Müzakere Yöntemlerine Yer Verilmesinin Kilitlenmeye Etkileri	230
4.3.1.1. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Kilitlenmenin Çözümü Bakımından Müzakere Yöntemlerine Yer Verilmesi	233
4.3.1.2. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Kilitlenmenin Çözümü Bakımından Arabuluculuk Yöntemine Yer Verilmesi	237
4.3.1.2.1. Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Bakımından.....	238
4.3.1.2.2. İhtiyari Arabuluculuk Bakımından	240
4.3.1.2.3. Kilitlenmenin Sebep Olabileceği Fesih Davalarının Arabuluculuğa Elverişliliği Sorunu.....	245
4.3.1.3. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Kilitlenmenin Çözümü Bakımından Tahkim Yöntemine Yer Verilmesi	247

4.3.1.3.1. Genel İtibarıyla Tahkime Elverişlilik.....	250
4.3.1.3.2. Kilitlenmenin Sebep Olabileceği Fesih Davalarının Tahkime Elverişliliği Sorunu.....	251
4.3.1.3.3. Fesih Dışındaki Alternatif Sonuçlar Bakımından Kilitlenmenin Tahkime Elverişliliği	253
4.3.1.3.4. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Kilitlenmenin Çözümü Bakımından Arbuluculuk-Tahkim (Med-Arb) Yöntemine Yer Verilmesi.....	255
4.3.2. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Pay Alımına veya Satımına İlişkin Taahhütlere Yer Verilmesinin Kilitlenmeye Etkileri	258
4.3.2.1. Opsiyon Hakları veyahut “Baştan Gönüllü Vazgeçiş”	259
4.3.2.1.1. Genel Olarak Opsiyon Hakları.....	259
4.3.2.1.1.1. Alım Opsiyonu (“Call Option”)	261
4.3.2.1.1.2. Satım Opsiyonu (“Put Option”)	263
4.3.2.1.1.3. Birlikte Satma Hakkı (“Tag Along Right”).....	264
4.3.2.1.1.4. Birlikte Satmaya Zorlama Hakkı (“Drag Along Right”)	266
4.3.2.1.2. Opsiyon Haklarının Korporatif Düzleme Etkisi ve İfalarının Talep Edilebilirliği	266
4.3.2.1.3. Opsiyon Haklarının Doğumunun Kilitlenme Şartına Bağlı Kılınması.....	272
4.3.2.2. Taraflardan Birinin Diğer Tarafın Tüm Paylarını Devralmasına Yönelik Opsiyon Hakları Dışındaki Sözleşmesel Düzenlemeler veyahut “Savaşarak Çekilmek”	273

4.3.2.2.1. Rus Ruleti (“Russian Roulette”)	274
4.3.2.2.2. Teksas Atışı (“Texas Shoot out”)	275
4.3.2.2.3. Meksika Atışı (“Mexican Shoot out”).....	276
4.3.2.2.4. Satış Atışı (“Sale Shoot out”)	277
4.3.2.2.5. Kilitlenme Halinde Uygulanabilecek Pay Devrine Yönelik Sözleşmesel Mekanizmaların Sınırlı Sayıda Olmaması ve Pay Sahiplerinin Tüm Paylarını Bir Üçüncü Kişiye Devretmeleri Meselesi.....	278
4.3.2.3. Pay Alımına veya Satımına İlişkin Taahhütler Hakkında Ara Sonuç	279
4.3.3. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Karar Mekanizmalarındaki Üstün Oy Gibi Özel Düzenlemelere Yer Verilmesinin Kilitlenmeye Etkileri	282
4.3.4. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Yönetim Kurulunun Özel Olarak Yapılandırılmasına Yönelik Düzenlemelere Yer Verilmesinin Kilitlenmeye Etkileri	286
4.3.5. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Anonim Ortaklığın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Düzenlemelere Yer Verilmesinin Kilitlenmeye Etkileri.....	287
4.3.6. Pay Sahipleri Sözleşmelerinde Kurumsal Yönetim İlkelerine Uygun Sair Hükümlere Yer Verilmesinin Kilitlenmeye Etkileri	289
4.4. Kilitlenmeye Dair Kanun Maddesi Önerisi	291
SONUÇ VEYAHUT “GORDİON DÜĞÜMÜ”NÜ KESMEDEN ÇÖZMEK	295
KAYNAKÇA.....	321